

van een zielelaap der dooden leiden. Immers als wij sterven, scheidt de geest in ons zich van het lichaam af, en wordt tot aan de opstanding der dooden de beschikking over ons lichaam ons ontnomen. Hierin nu zal voor ons menschen daarom altoos een gemis liggen, omdat het heil van een lichaam en dus ook de zielsuiting door middel van dat lichaam, tot den aard van ons wezen als mensch behoort. Maar in dien afgescheiden staat zal daarom toch de ziel van Gods kind niet ston zijn gemaakt in dien zin, dat alle gedachtenwereld verdwenen zou zijn en alle gemeenschapsoefening in die gedachtenwereld met Christus en zijn gezaligden voor ons zou zijn afgesneden. Zeker, die gemeenschapsoefening zal een andere zijn dan thans, maar ze zal daarom toch bestaan, en in dien zin zou men eengoed van een taal onzer dooden spreken kunnen, als Paulus van de taal der menschen en der engelen spreekt. Gewaagt hij ook zelf niet van onuitsprekelijke woorden die hem in het visioen zijn ingefluisterd, en die reeds blijken de uitdrukking een geheel ander karakter droegen, dan onze gewone taal? Bij die talen der engelen gaat men daarom veiliger, om 1 Corinth 13 niet buiten verband met 1 Corinth 14 te lezen, waar het wonder der talen in de eerste Christengemeente ter sprake komt.

Feitelijk blijft alzoo alleen de laatste bedenking over, die het louter geestelijk bestaan een Goddelijk privilege acht en voor alle creatuur, en dus ook voor den engel, een lichaam eischt. Deze bedenking echter bedoelt geheel iets anders, dan wat men gemeentelijk onder de lichamelijke der engelen verstaat. Zij toch eischt allerminst dat we ons de engelen als een soort geveulgelede jongelingen hebben voor te stellen, maar is tevreden, als maar op eenigerlei wijze wordt toegestaan, dat de engelen om iets te zijn, om een werkelijk bestaan te kunnen hebben, en niet naar veler valsche voorstelling alleen een „denking“ of een „bloote kracht“ te zijn, evenals alle overige creatuur, een zekere gestalte of vorm, welke dan ook, bezitten.

„Mijn oog zal op u zijn.“

Ik zal u onderwijzen, en u leeren van den weg, dien gij gaan zult; ik zal raad geven, mijn oog zal op u zijn.

Psalm 32 : 8.

Tot in de uitdrukkingen toe is de Heere onze God in den omgang met zijn uitverkorenen soms zoo roerend teeder.

Hij geeft ons geen afgetrokken namen en woorden, die we niet moesten in ons geheugen prenten, maar spreekt ons zoo zieleinnig in het heiligste van onze verbodende toe.

Hij zegt niet: „Ik ben alomtegenwoordig“, als werden we niet een onbegrijpbaar begrip van voor zijn aangezicht weggezonden; en ook leerde de Psalmist ons niet zingen van: „Op bergen en in dalen, ja overal is God.“

Och, zulke algemeenheden lieten het hart toch koud, verwarmden ons godsdienstig gevoel niet, en lieven de ziel niet naar boven op.

Daarom zegt de Schrift het zoo heel anders en zooveel beter, als zij, op haar beurt, ons de alomtegenwoordigheid des Heeren HIERIN wij aanprezen. „Gij kent“, zoo heet het dan, „mijn zinnen, en mijn opstaan; Gij verstaat van verre mijn gedachten; als er nog geen woord op mijne tong is, zie, Heere, Gij weet het al.“

En met zoo te spreken, bereikt de Schrift haar doel; want wie onder den indruk der rijke woorden mag komen, die *veelt*, als we ons zoo mogen uitdrukken, op datzelfde oogenblik, niet de alomtegenwoordigheid, maar de tegenwoordigheid des Heeren; hij voelt ze aan zijn hart, in zijn consciëntie, tot in zijns levens kracht, die van hem uitgaat.

Dat matte lied van „op bergen en dalen“ brengt mij God niet nader, maar *verveeldert* (vooral voor een volk als het onze, dat de bergen alleen van hooren zeggen kent) den God onzer levens veelvler van ons hart.

Neen, niet door het alomtegenwoordige kom ik tot het smaken van Gods heilige *presentie*, maar als ik de tegenwoordigheid des Heeren tot in het diepst van mijn wezen ervaren mag, dan, maar dan eerst, en eerst op die wijze wordt het mysterie van de alomtegenwoordigheid mij ontdekt.

En evenzo nu, en niet anders, staat het met dat nog diepere, als niet slechts de indruk van Gods heilige *presentie* ons doordringt, maar als het komen mag tot *gemeenschap* tusschen Hem, dien we als *Abba*, *Vader* aanroepen, en het binnenste besef van ons hart.

Ook daarbij toch volgt de Schrift zoo veelvler ons anderen weg, dan het pad dat wij gemeentelijk verkiezen.

Wij toch meenen zoo licht, dat die gemeenschap van *ons* zijde moet worden aangeboden, dat het van *ons* kant moet komen, en dat wij door geestelijke inspanning ons in een stemming moeten brengen, die ons verwardigt, om voor God te verschijnen.

Dat zoekt men dan in veel en lang gebied, men zoekt het in mijnerend peinen, ook zijn er wel die in zelfkastijding en het lichaam niet te sparen zich den toegang tot Gods verborgen omgang poogden te ontkomen.

En toch, alreger vruchteloos.

Op die wijs kan men zijn ziel wel krank maken en verwarren in mystieke droombeelden, maar niet wat de *ware* gemeenschap met den Heere is, heeft dit kortschiet hijgen van den ziele misleidende harstocht weinig anders dan naam en schijn gemeen.

Neen, ook hier, op het hoogtepunt der religieuze genieting, gaat de eerste heving niet van ons, maar van God uit.

Niet wij kunnen onszelf tot Hem opheffen, maar Hij is het die, in de teederheid zijner liefde, ons almeer ontdekt, niet dat Hij iets meer dan vroeger voor ons wordt, maar wat Hij van eer we geboren waren, ja, van vóór de grondlegging der wereld, voor ons geweest is.

Hij is het, die tot ons nader, niet door ons nader te komen, maar door de nevelen te verdunnen en te breken, die maaken, dat ons zielsoog Hem niet zag.

Onze God is het, die het *ons* voelbaar en kenbaar maakt, dat *Hij* met ons gemeenschap

had en heeft, en die juist door dat besef de gemeenschap onzer ziele met Hem wekt.

„Mijn oog zal op u zijn“, dus luidt het tooverwoord, waardoor van Gods zijde die heilige kracht in beweging geraakt.

Niet een algemeene verzekering, dat we van onzen God niet vergeten zijn; dat Hij die vrijmachtig uitverkooft, zijner verkorenen in liefde gedent; dat Hij zijn kinderen goed, en den verlost door het bloed zijns Zoons met zijn ontfermingen nabij is.

Neen, de toespraak is persoonlijk; is in Psalm 32 (want daarin staat dat heerlijk woord) persoonlijk tot een diep gevallen en ver afgedoolde kind, dat pas zijn schuld en zijn zonden beleiden heeft.

En tot dien verzonden boeteling zegt de Heere nu niet, dat Hij als almachtig God hem in zijn hoede zal houden; maar veel rijker, sprekender en aangrijpender: „Mijn oog zal op u zijn.“

Het zal niet maar zijn, dat mijn oog over alles gaat, en dus ook over u, maar het zal in het mysterie mijner bijzondere voorzienigheid wezen, als ware mijn oog van alles afgetrokken en alleen op u gericht. Ik zal mijn oog door u laten boeien, dat het zich niet van u afhoudt kan. En zoals een moeder bij het zieke kind van haar kleinen lieveling neergezeten, één en al oog voor het kind harer beangste liefde is, zoo ook zal mijn oog op u wezen, mijn verkorene, maar toch afgedoolde, mijn zieleskrank kind.

Niet nu eens wel, en dan weer niet, zal mijn Goddelijke blik zich ook tot u wenden, maar gestadiglijk, maar altoosdurende, zal mijn oog, dat nimmer sluijmt, op u, den verkorene van mijn liefde, zijn.

Nu kunt ge het reeds onder menschen niet lang uithouden, als het oog sterk op u gericht wordt, of ook gij slaat al spoedig het oog op, om den blik, die u aanzagt, te ontmoeten.

Maar wat moet het dan niet zijn voor het oog uwer ziel, als gij al merken en gevoelen gaat, dat het eigen oog van Hem die tusschen de Cherubs woont, zich zonder ophouden op u gericht houdt.

Gericht houdt, niet bestraffend en verwijtend, daarvan toch is in Psalm 32 geen sprake; maar zoekend, liefde betuigend, toelachend en zoo Goddelijk vertroostend.

Dan is er daarom de bestraffing wel, maar de bestraffing is in de liefde. Juist om deliefde u wondende in de ziel, maar met een wonde, die haar genezing wassen voelt.

O, Men spreekt van de uitverkiezing zoo vaak in dor betoog, als van een stelling, die men staande houdt, maar voel hier nu, wat het goud is, dat in die vrijmachtige verkiezing uitblinkt.

Gij zoudt al gelukkig zijn, indien ge maar wist, dat met al Gods schepselen, ook u zijn trouwe verzekerd was; maar voor uw God is dit niet genoeg.

Zonder een van zijn kinderen achter te stellen, zondert Hij u toch uit.

Hij treedt met u in een geestelijke innigheid en intimiteit, alsof gij voor Hem een allerbijzonderst voorwerp zijner liefde waart, en in den drang der teedere liefde keert Hij zich naar u toe, en blijft zijn oog op u gericht.

En die uitvloeiing van Goddelijke liefde ontwaart ge het eerst en het meest niet in een oogenblik, als ge een uitnemende daad hebt verricht of heiliger dan anders waart; neen, maar juist in een oogenblik, als ge, klein gemaakt in uzelf, uw zonden Hem beledt en verzoening indront.

Daardoor is de tegenstelling dan zoo tot op den wortel van uw leven doorgaande.

Gij voelt u als niets en als in uw schaamte wegzinkend, en nu ziet ge op, en zie, daar is het oog van uw God, zoo teeder en zoo diep u aanstaarend, en die God zegt het u, dat zijn oog aldus op u blijven zal.

Wat beweegt dan uw God tot die liefde?

Wat anders dan zijn eigen welbehagen!

Hij heeft verkozen u lief te hebben niet het allerbijzonderste zijner liefde, en daarom, en daarom alleen blijft zijn oog op u.

Vraagt ge, of er dan daarom geen zorgen, geen angsten voor de toekomst meer in het benepen hart oprijzen?

O, Hoe zou het anders kunnen. Zoolang de wortel der zonde niet ganschelijk in ons verstorven is, en hier op aarde kan dit nooit, krimp de ziel, juist in zoo roerende oogenblikken, als van zelf in één, bij het instaren in den nood die komt.

Die angst kan ons tot in onzen dood niet gespaard worden.

En hoe meer we zelf het oog ontdoken mogen voor dat Goddelijk oog, dat niet meer op ons *neder*, maar ons *aanziet*, des te hooger zullen de golven der beroering om onze ziel opstuwen.

Maar ook al gaan die golven en baren over ons, we zullen er niet in wegzinken, juist omdat we van nu af aan niet vertrouwen op den blik van ons eigen oog, maar eeniglijk op dat oog, dat ons in zoo teedere, roerende, heilige liefde blijft aanzien.

Of staat er in Psalm 32 niet bij: „Ik zal u leeren den weg dien gij gaan zult, ik zal u raad geven, mijn oog zal op u zijn.“

En dat is het.

Het heil zit niet in ons overleg, en de kracht zit niet in onze berekening, en de redding komt niet van de juistheid waarmee ons oog zich den weg afpaalt.

Maar dit redt u, als er daarboven een oog op u neerziet, dat u toewent bij elk keerpunt van den weg, u onderwijst in den onuitdelijken drang van uw levensbesef, en u uw werk vol-einden doet, gelijk een kind op ambacht werkt onder het oog van zijn vader.

En nu is het wel zoo, dat God dit woord van geestelijk goed voor lange eeuwen tot David, en niet nu tot u gesproken heeft.

Maar het geheimnis van de Schriftuur ligt juist daarin, dat God zijn knechten van nu, zich in zijn knechten vanouds laat tergrindigen, en alzoo ook voor hen de vertroosting bereidt, die er zijn heiligen uit oude dagen gebracht heeft.

Amsterdam, 14 December 1894.

Recensie.

Onder de Madoerezen; door Dr. J. P. Esser; uitgegeven door het Java-Comité.

Op eenvoudige wijze wordt hier uit de nagelaten aantekeningen van Dr. J. P. Esser een en ander medegedeeld over zijn zevenjarig verblijf onder de Madoerezen, met name over zijne werkzaamheid aldaar.

en over godsdienst, zeden, taal enz., van het Madoereesche volk. Terecht zegt Dr. A. J. Th. Jonker in de Voorrede, dat niet alleen de vrienden van den overledene Mevrouw Esser ervoor zullen danken, dat zij de uitgave dezer herinneringen wilde bezorgen, maar dat ook allen, die in den arbeid der zending belang stellen, in deze schetsen genoeg aantrekkelijks en genoeg belangrijks zullen vinden om zich met dien dank te vereenigen. Wie den schrijver gekend heeft, zal begrijpen, dat hijzelf in zijn boekje geheel op den achtergrond treedt. Des te meer is te waardeeren, dat hij in de genoemde Voorrede door een vriend, die hem goed gekend heeft, inderdaad naar het leven geteekend is. Moge zijn zoo spoedig afgebroken arbeid ook nu nog voor de zending, die hij zoo liefhad, eenige vrucht dragen.

Eene opwekking tot eenen noodzakelijken strijd; motto-preek over Jeremia 11: 19, door Dr. C. M. W. Plet.

De vijand, tegen wien in dit boekje wordt ten strijde geroepen, is de drank-zonde; en de schrijver doet zich daarbij kennen als een beslist voorstander van geheel-onthouding. Intusschen laat zich moeielijk denken, dat degenen, die het daarin met hem eens zijn, over dit pleidooi zich bijzonder verblijden zullen. Want doordat het in den vorm eener motto-preek ingekleed is, wordt het zonder twijfel zeer zwak. Daardoor toch wordt den lezer zelf ingedrukt, dat (zoals de schrijver zelf, blz. 9, ook erkent) uit den Bijbel geen enkel woord hem ten dienste staat, om u beslist te gebieden, dat gij geen wijn meer over uw lippen moogt brengen. Wel wordt daaraan toegevoegd, dat men evenmin uit de Heilige Schrift kan bewijzen, dat er Christelijke scholen en krankzinnig-gestichten enz. moeten zijn. Maar bij die bewering wordt toch uit het oog verloren, dat in de talloos vele geschriften, die de noodzakelijkheid van Christelijk onderwijs enz. bepleiten, het bewijs wel degelijk uit den Bijbel gevoerd wordt, en dan zonder dat de teksten slechts als motto's gebruikt worden, d. w. z. in een geheel anderen zin dan waarin zij oorspronkelijk bedoeld zijn. Trouwens, indien teksten zoo gebruikt worden, hebben zij natuurlijk niet de minste bewijskracht, maar doen zij juist het tegendeel van bewijzen. En voorts is de Heilige Schrift daar ook zeker te heilig voor. Indien reeds eens menschen woord niet met opzet geheel anders dan het luidt mag opgevat en gebruikt worden, dan mag zeker met het Woord Gods nog onvoldoende veel minder zoo gehandeld worden. Al geschiedt zulks met de beste bedoelingen, het komt toch den Bijbel te na, en het kan bij velen de uitwerking hebben, dat zij in allerlei opzicht Gods Woord gaan gering-schatten en misbruiken. Ook de Schrijver zelf zal daar wel zoo over denken. Trouwens, zal de Voorrede kan reeds worden aangeleid, dat hij deze „preek“ nooit als zoodanig heeft uitgesproken. Maar waarom haar dan als zoodanig geschreven, en betiteld, en zelfs voorzien van opgaven voor lezen en zingen; alles alsof zij bestemd was voor een kerkelijken dienst des Woords? Enkel maar, gelijk de Voorrede zegt, om aan een vriend te bewijzen, dat men over het beginsel der geheel-onthouding wel kan preken? Nu, dan zou dat bewijs hier mislukt zijn; en het zal ook zeker wel niet herhaald worden. De geachte Schrijver kan de gaven, die hem blijkbaar geschenken zijn, voor de uitlegging van het Woord veel beter gebruiken.

Korte brief over de heilighing van de kinderen der geloovigen in Christus, door Joh. H. Marck; naar de uitgave van 1729 in de tegenwoordige spelling door Dr. C. M. W. Plet.

De vernieuwde uitgave van dit oude boekje, en dan in de tegenwoordige spelling, kan aan vrienden der Gereformeerde belijdenis niet anders dan welkom zijn. Juist op het stuk van den Kinderdoop is in onzen tijd onderwijs en voorlichting dringend noodig. En bijna alle oude Gereformeerde Godgeleerden zijn te dien aanzien bruikbaar en betrouwbare gidsen. Alleenlijk valt bij hune betoogen wel eens op te merken, dat de stijl en gedachtegang niet altijd even helder is, en dus ook niet altijd door ieder gemakkelijk kan gevolgd worden. Toch ware wel te wenschen dat er velen waren, die én Marck én de andere oude Gereformeerde Godgeleerden op het stuk van den Doop eens bestudeerden. Met te meer vrucht zouden zij dan kunnen kennis nemen van hetgeen in onzen tijd daarover geschreven is, met name door Prof. Kuiper in zijne verklaring van Zondag 27 van den Heidelbergse Catechismus (5 voto Dordraceno, Deel III, blz. 1-68). Hier vindt men bovendien niet alleen het gevoelen van A. Marck, maar ook dat van vele anderen; en dan voorts eene uiteenzetting van het leerstuk, die altijd helder is, en die tevens berekend is voor den tegenwoordigen tijd.

F. L. RUTGERS.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Dr. H. W. VAN LONN: Uit het busje van A. H. f. 3.25; zusterkrans „Tryfoza“ f. 10; J. H. M. f. 2.50; Mej. A. R. f. 2.50; door Dr. C. A. Renier f. 3; van X. f. 5; uit het busje van Mej. H. f. 2.50; door Dr. J. H. Beyer f. 4; door den heer E. G. Weiss van R. f. 2.50; door den heer Jb. van Oversteeg, van D. te S. f. 2.50; door Dr. B. J. van Maare f. 2.50; door Dr. B. van Schelven, van N. N. f. 2.50; door b.b. diakenen te Amsterdam f. 5.75; door het college van collectanten te Amsterdam f. 17.50.

Ingekomen bij Dr. HOUTZAGERS: Van N. N.

te Putten, voor Kootwijk f. 5; van den heer B. te Rotterdam f. 20; door Dr. B. v. Schelven, van den heer Schusser te Nijkerk, gevonden in de collecte f. 2.

Uit de Perg.

Gaarne geven we eene plaats aan de hieronder overgenomen mededeelingen over de stichting van de Theologische School der Gereformeerde kerken in Nederland.

Op 6 December heeft de Theol. School haar 40-jarig bestaan gevierd. Dit feit zal gewis in de Geref. kerken niet onopgemerkt voorbijgaan zijn. De Heere heeft door deze school menigen zegen geschonken.

Het zal onzen lezers, naar wij verwachten, welkom zijn, indien we over de geschiedenis van het ontstaan dezer school enkele mededeelingen doen.

In het begin der Afscheiding, toen het aantal gemeenten telkens wies, werd er groote behoefte gevoeld aan dienaars des Woords. Om in deze behoefte te voorzien, begonnen sommige dienaars eene opleidingschool rondom zich te vormen.

In dit goede werk zijn bijzonder bezig geweest Dr. De Haan, Dr. Kok en Dr. Brummelkamp, die respectievelijk te Groningen, Hoogeveen en Arnhem een groter of kleiner aantal studenten onderricht gaven.

Hoe groot echter de ijver dezer broeders ook was, hun onderwijs kon slechts gebrekkig wezen. De tijd en de noodige leermiddelen ontbraken hun. Toch heeft het Gode behaagd hun arbeid ruim-schoots te zegenen. Verscheidene mannen zijn uit deze particuliere scholen voortgekomen, die nu nog met eere in de Geref. kerken genoemd worden.

Toch kon deze toestand niet zoo blijven, vooral niet, toen het bleek, dat de gemeenten onderscheidende maken in de leeraars, die aan deze onderscheidende scholen opgeleid waren. Men gevoelde, dat het noodzakelijk was en met het oog op de omstandigheden gebiedend, dat er eene school ge-sticht werd.

Op de Synode te Groningen (1846) kwam deze zaak ter sprake. Dr. De Haan toonde het noodzakelijke van eene school aan; maar de Synode achtte den tijd nog niet rijp voor het bereiken van dit doel.

Toen de zaak niet aanstonds ter hand werd genomen, stelde Dr. De Haan voor, dat er eene commissie zou benoemd worden. Dit geschiedde. Drs. De Haan, P. Kok en P. F. de Vries werden aangewezen. Deze zouden een plan concipieeren.

Spoedig daarna was men hiertoe gereed. Dit plan hield in, dat er eene algemeene school zou komen met twee doctoren, die een derden zouden benoemen uitsluitend om onderwijs in de talen te geven. De studenten der particuliere scholen zouden opgevoerd worden naar die school te begeven. Zij zouden hiertoe echter gezamenlijk verplicht worden. Het eindemaksen zou door de doctoren afge-nomen worden.

De volgende Synode, gehouden te Amsterdam in 1849, moest over dit plan haar oordeel uitspreken. Was een benarde tijd, toen zij verzagde. De school wilde levig in de hoofdstad. Een broeder die de Synode bijwoonde, doch geen lid was, werd plotseling weggevoerd door de vreeselijke ziekte. Zeven leden moesten wegens ongesteldheid vertrekken. De vergadering meende echter in de mogendheid des Heeren door te moeten gaan.

Er werd besloten tot het oprichten eener algemeene school en als doctoren, die den wettelijk niet wettischen titel van hoofdonderwijzer zouden dragen, werden benoemd Dr. Gerzelle Meerburg, Dr. Haan en V. Velzen.

Als plaats, waar de school gevestigd zou worden, werd Franeker aangewezen. Deze kerk was juist vacant en zou nu de drie aangewezen broeders beroepen als haren herders en leeraars. Francker was met het besluit der Synode zeer ingenomen. Amsterdam echter niet. Een brief van den kerkeraad der Amsterdamsche gemeente kwam op de Synode. Deze kerkeraad achtte het van de Synode en met het oog op de studenten, en met het oog op de provincie N.-Holland, en met het oog op de gemeente Amsterdam niet goed, dat de school te Francker zou gevestigd worden. Amsterdam was volgens dezen kerkeraad de aangewezen plaats. In Amsterdam stond ook de benoemde Dr. v. Velzen, en die kon volgens de broeders niet gemist worden.

De Synode bleef echter bij haar genomen besluit. Toch kwam men nog niet tot de oprichting. De kerkeraad van Amsterdam stelde Dr. v. Velzen niet inlaaten en Dr. Gerzelle Meerburg wachtte niet het nemen van zijne beslissing. Verscheidene Prov. Synoden hadden ook ernstig bezwaar tegen de financiële regeling. (Elke provincie zou procentgewijze bijdragen.) In één woord het plan kwam niet tot uitvoering.

De Synode van 1851, weer te Amsterdam vergaderd, sprak uit als hare overtuiging, dat de geresen bezwaren geen aanleiding hadden moeten zijn voor het staken van den aangevangen arbeid.

Na veel spreken werd echter besloten de zaak nog eenmaal naar de Prov. Synoden terug te zenden. De school van Dr. De Haan werd intusschen voor rekening der kerken genomen, omdat Friesland en Groningen, welke alle den laat-sten jaaren, dan niet langer in staat waren.

In het jaar 1854 verzagde men weder te Zwolle. Toen werd andermaal tot de oprichting besloten. Een meer blijvend plan werd ingediend en aange-nomen. Vier doctoren werden benoemd, t. w. Dr. T. F. De Haan, S. van Velzen, A. Brummelkamp en J. Ravinck. De school zou geheel uit vrijwillige bijdragen onderhouden worden. Als plaats van vestiging werd nu Kampen aangewezen, dat gekozen werd boven Zwolle en Groningen.

Dr. Ravinck bedankte. Ook de na hem benoemde Dr. Oggel. Toen werd Dr. H. de Cock benoemd, die de benoeming aannam.

Op 6 December van het jaar onzen Heeren 1854 werd nu de school te Kampen geopend. Dr. De Haan hield de openingsrede. Hij sprak over 1 Kron. 1: 20, „geef mij nu wijsheid en wetenschap“. Ernstig sprak hij doctoren en studenten aan.

Het aantal studenten was 37.

Eindelijk was de langgewenschte en vurig verbeide school er. Met veel ijver werd er gearbeid. In 1856, d. i. twee jaar na de oprichting, werden er door elk der doctoren niet minder dan 20 lessen per week gegeven. In de Heere zegende de school, elk jaar nam het aantal studenten toe, en door vermeerdering van onderwijskrachten streefde men er naar, om het onderwijs telkens degelijker te maken.

Veertig jaar heeft de school nu reeds bestaan. Honderde predikanten, die hier in Nederland of in Amerika of in de Kaap arbeiden, werden er opgeleid. Wij weten, alle werke van menschen is en blijft onvolmaakt; maar wie eenigszins bekend is met de lotgevallen der school na 1854 en haar invloed op de kerken, zal moeten toestemmen, dat zij door God den Heere toe rijk aan zegen gesteld is.

Zegende de Heere de Theol. School voorts om zijns naams wil.

Zij Hij dengenen, die onderwijs geven, en den studenten goed en genadig, en legde Hij steeds de bede op aller lippen, waaraan hij de opening herinnerd werd: geef mij nu wijsheid en wetenschap. (Geref. Kerkbode).

Met gelijke instemming vestigen we de aandacht op de volgende mededeelingen en beschouwingen, die betrekking hebben op het Gereformerd Gymnasium te Amsterdam.

Van de Vereeniging voor voorbereidend Universitair Onderwijs te Amsterdam ontvingen wij wederom het jaarverslag.

Daaruit blijkt, hoe ook voor deze Vereeniging het afsterfen van den heer G. H. Th. a. Th. van de Hoop een gevoelig verlies is.

Voorts blijft het haar nog aan voldoende inkomsten ontbreken.

Het jaar ving aan met een tekort groot f. 8707.45, en dit is te vernederd, maar is aan 't eind van dit jaar nog ruim f. 500 groter en bedraagt nu f. 9252.82.

De school werd er ruim huijsgehouden, moesten de salarissen der Doctoren eigenlijk nog verhoogd worden, en moest er noodig aan het gymnasium eene ruime zaal bijgebouwd worden. En aangezien nu in het komende jaar voor 't eerst aflossing van 't geleende kapitaal zal moeten geschieden, worden hierdoor de uitgaven nog grooter.

Het schoolgeld is merkkelijk hooger dan op de staatsgymnasialen. Het minimum bedraagt f. 120 per jaar, doch er zijn ook ouders, die f. 185, dat is den kostenden prijs, betalen.

De Vereeniging telt 60 leden, die jaarlijks elk f. 25 bijdragen, en een veel grooter aantal begunstigers, die te zamen f. 4500 voor deze school ten offer brengen.

Hieruit blijkt, hoe de lieden van kleine middelen ook hier weft het krachtigst en talrijkst bijdragen.

Eenzelfde verschijnsel als bij de Vrije Universiteit.

Het aantal klassen der school is nu volledig, daar nu ook de zesde of hoogste klasse is gevormd. Het aantal leerlingen bedraagt 114, zoodat dit gymnasium het zevende in de rij der groote gymnasialen is.

Ook ouders, die voor zichzelf in 't geheel niet de beginselen dezer school deelen, begeeren er toch plaats voor hunne zonen, aangezien door de uittredende van het onderwijs en de degelijke handhaving der deucht.

Hooger er aan deze school voortdurend naar gestreefd wordt, om inhoud, methode en strekking van het onderwijs steeds meer te doen beantwoorden aan onze beginselen, kan o. a. blijken uit het uittredend opstel van prof. Wolter over: *het Onderwijs in de Nederlandse taal*, hetwelk dit jaarverlag versiert en de waarde er van zoodaer verhoogt.

Ons dunkt zoo, dat nu een paar strijken" onder de Broeders en Zusters dat tekort van ruim f. 5000 ter afdoening voor hunne rekening moesten nemen.

Het is toch voor menschen van beperkte middelen zoo uitsluitend moeilijk, om een tekort van enkele duizenden aan te vullen, en tegelijk zoveel meer bij te dragen, dat er aan 't eind van 't jaar niet weft tekort is.

Als dan de lieden van mindere middelen hunne gaven een weinig verhoogen, als 't kan, of trachten nieuwe begunstigers te winnen, dan kan spoedig het evenwicht tusschen inkomsten en uitgaven gevonden zijn.

Het zou mij dan ook recht aangenaam zijn, indien meer dan een Gereformerd belijder te Utrecht van mij kwam vragen, of ik hem als begunstiger voor eene kleinere of grootere jaarlijkse bijdrage aan den penningmeester dezer Vereeniging wilde opgeven.

Het is ook hier een voortdurend worstelen tegen den stroom op. Niet alleen wat 't geldelijke aangaat. Naem, de wind en stroom van het huizegen, van de wetenschap, van de maatschappij en van de regering en weten zijn ons tegen.

Het is waarlijk meer dan stuitend te zien, hoe deze degelijke en bloeiende school, die voor geen enkel Staatsgymnasium de vlag behoefte te strijken en meer dan een vier Staatscholen achter zich laat, toch behandeld wordt als een paria en haar rechten en voorrechten geweigerd worden, die men aan instellingen in 't buitenland en in onze Koloniën toekent, en dat nog wel met de wet in de hand.

Is het niet ergerlijk, dat men de kleine groep Calvinisten, die jaarlijks meer dan een tonne goud voor Gereformerd Hooger Onderwijs ten offer brengt ook nog dwingt toe te laten, dat de overheid hun duchtig in den zak taste, om met te betalen aan de weelderige Staats-Universiteiten en Gymnasialen, alleen bruikbaar voor de liberalen en conservatieven van alle gading, en dat men dan bovendien onze zonen nog uitsluit van alle ambt en betrekking in staat en stad en dorp, alleen omdat zij niet zijn opgeleid aan de voor ons onbruikbare Staatscholen, maar aan onze eigen scholen, die, naar getuigenissen van onze tegenstanders, in degelijkheid en bruikbaarheid bij de Staatsinrichtingen niet achterstaan?

Wanneer zal aan dit grievend onrecht, den Calvinist in Nederland aangedaan, een einde komen?

Wanneer zal er in Nederland in de 19e eeuw niet in naam, maar inderdaad conscientievrijheid worden gevonden, en er geen conscientiedwang meer geoeftend worden, ook niet jegens den Calvinist?

Jegens die groep Nederlanders, die *zeéval* voor Noordland en Oranje zijn geweest en hebben geleden. Die herhaaldelijk, als anderen Oranje en Nederland aan den rand des verders hadden gebracht, niet hun goed en bloed vorst en natie ter redding hebben gediend!

Wij vragen voor onze scholen, voor onszelf en onze kinderen geen barmhartigheid, maar wij vragen recht.

Wij vragen, dat de Overheid *ons recht* als Nederlanders handhave en bescherm, om naar onze conscientie God naar zijn Woord te dienen.

Wij vragen *dit niet ten koste maar met handhaving* van ditzelfde recht voor onze mede-Nederlanders, die uit andere overtuigingen leven.

En van alle Gereformeerden in Nederland vragen wij reer ernstige belangstelling, voortdurend gebied en veel geld voor onze *Vrije, Gereformeerde, Gymnasialen* voor de Vrije, Gereformeerde, Universiteit.

Dese onze instellingen voor *Hooger Onderwijs* moeten tot volen wasdom en bloei komen.

Zonder haar zal het *onmogelijk* zijn, om kerk en natie, maatschappij en huizegen de pegerende vruchten van de Gereformeerde beginselen en hare doorwerking te doen genieten, — ja zonder haar zal al de arbeid van deze eeuw blijken zonder blijvende gevolgen te zijn, — ja ijdel te zijn voor natie en kerk.

Reeds het heden geeft 't te aanschouwen en de toekomst zal 't nog duidelijker toonen, dat elke school, die niet beslist Gereformerd, d. i. niet geheel naar Gods Woord is, wel voor een tijd maar niet op den duur de doorwerking van ongelooft en revolutie kan tegengaan en tegenhouden.

Het is daarom zoo te betreuren, dat nog zoo menig Gereformeerde zijn steun onthoudt, of veel te weinig schenkt aan onze Gereformeerde scholen, in 't bijzonder aan onze scholen voor Hooger Onderwijs.

Ons dunkt, dat wie niet naar vermogen mede-arbeidt en strijd met belangstelling, geld en gaven, ontworpen wordt aan eigen, beleiden beginselen, en niet minder schuldig staat aan 't feit, dat hij, voor zoveel hem aangaat, de natie prijs geeft aan ongelooft en revolutie.

